

FORSVARSMATERIELL
Org. nr.: 916075855

Riksrevisjonens beretning

Til Forsvarsmateriell

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon med forbehold

Riksrevisjonen har revidert Forsvarsmateriells årsregnskap for 2017. Årsregnskapet består av ledelseskomentarer, oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og virksomhetsregnskap, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2017.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 28 105 823 000 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet. Virksomhetsregnskapet viser at resultatet av periodens aktiviteter er 0 kroner.

Etter Riksrevisjonens mening gir Forsvarsmateriells årsregnskap, med unntak av virkningen av forholdene som er omtalt i avsnittet «Grunnlag for konklusjon med forbehold», et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2017 og mellomværende med statskassen per 31. desember 2017, i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring. Vi mener videre at årsregnskapet, med unntak av virkningen av forholdene som er omtalt i avsnittet «Grunnlag for konklusjon med forbehold», gir et rettviseende bilde av virksomhetens resultat for 2017 og av eiendeler, gjeld og statens kapital per 31. desember 2017 i samsvar med statlige regnskapsstandarder (SRS).

Grunnlag for konklusjon med forbehold

Regjeringen vedtok i 2015 en omorganisering av Forsvaret ved å skille ut og etablere Forsvarsmateriell som en egen virksomhet fra 1. januar 2016.

Fra samme tid ble Forsvarets regnskapssystem i nye Forsvarets Felles integrerte forvaltningssystem (FIF 3.0) implementert. FIF 3.0 er satt opp med og har i dag kun mulighet for én firmakode, som brukes av Forsvaret. Som en konsekvens av dette har Forsvarsdepartementet besluttet at Forsvarsmateriells regnskap skal føres som en driftsenhet i Forsvarets regnskap, dette medfører at virksomhetene har felles hovedbok. Forsvarsmateriell og Forsvaret har i tillegg felles rapportering til statsregnskapet.

I forbindelse med omorganiseringen og overgangen til SRS har Forsvarsdepartementet søkt Direktoratet for økonomistyring (DFØ) om unntak fra sentrale bestemmelser i det statlige økonomiregelverket. DFØ har innvilget unntakene under forutsetning om at Forsvarsmateriell avlegger et fullverdig årsregnskap i 2017, samt at økonomiregelverket blir etterlevd fra og med regnskapsåret 2018.

Beholdninger av varer og driftsmateriell

Forsvarsmateriell og Forsvaret har i stor grad samlokaliserte beholdninger. Vi er kjent med at det foregår et arbeid med å sikre fullstendigheten på Forsvarets lager. Dette arbeidet skal ferdigstilles i 2018. Da lagrene til Forsvarsmateriell og Forsvaret er samlokalisert må dette arbeidet sees i sammenheng med fullstendigheten av Forsvarsmateriells lager. I tillegg blir store deler av Forsvarsmateriells beholdninger ikke telt årlig, men etter en rullerende syklus på opptil fire år.

På bakgrunn av dette har det ikke vært mulig å bekrefte regnskapslinjen *Beholdninger av varer og driftsmidler*.

Andre fordringer

Det har ikke vært mulig å bekrefte regnskapslinjen *Andre fordringer*, på grunn av manglende ajourhold av anskaffelser fra internasjonale organisasjoner og andre lands myndigheter. Manglende ajourhold gjelder konto 1790 *Forskuddsbetaling til leverandør*.

Avregnet med statskassen

Forsvarsmateriell og Forsvaret har felles hovedbok. Som en konsekvens av felles hovedbok er det ikke foretatt fakturering mellom de to etatene, og posteringene balanserer ikke per etat. Per 31. desember 2017 er det postert om lag 213 millioner kroner debet Forsvarsmateriell og kredit Forsvaret på regnskapslinjen *Avregnet med statskassen*. Grunnlaget for denne posteringen kan ikke dokumenteres. Dette medfører at vi ikke kan bekrefte regnskapslinjen *Avregnet med statskassen*.

Skyldig skattetrekk

Regnskapstallene for *Skyldig skattetrekk* per 31. desember 2016 er ikke sammenliknbare mot tilsvarende regnskapstall for 2017.

Forsvarsmateriells regnskapslinje *Skyldig skattetrekk* er regnskapsført til ni tusen kroner per 31. desember 2016. Denne regnskapslinjen inneholder kun påleggstrekk. Beløpet som skulle vært ført som skattetrekk er i stedet blitt ført på regnskapslinjen *Leverandørgjeld* i Forsvarets regnskap. Det er dermed ikke mulig å bekrefte regnskapslinjen *Skyldig skattetrekk* per 31. desember 2016 i Forsvarsmateriells regnskap.

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet, tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forholdene vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2017. Disse forholdene har vi håndtert gjennom revisjonen og når vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt når det gjelder disse forholdene.

Anskaffelsen av F-35 kampfly

Anskaffelsen av F-35 kampfly gjennomføres gjennom en felles anskaffelsesorganisasjon, Joint Program Office (JPO) i USA. Ni partnerland er medlem i organisasjonen som er underlagt Department of Defence (DoD). Deltagelsen i den internasjonale kampflyanskaffelsen er regulert gjennom en myndighetsavtale mellom alle deltakernasjoner. Som det fremgår av prinsippnotene regulerer avtalen utbetalingsprosedyrer og krever et innestående beløp på bankkonto i USA pålydende dekning for påfølgende utgifter. Utbetaling av forskuddsbeløp overføres til bankkonti i USA. Uttak fra bankkontoene gjøres av JPO basert på godkjente fakturaer fra leverandørene.

Deler av anskaffelsesprosessen i JPO revideres av revisjonsselskap underlagt DoD. Rapport fra disse revisjonene er underlagt amerikansk lovgivning for sikring av forretnings sensitiv informasjon og er bare delvis offentliggjort for oss.

Begrensningene i vår tilgang som nevnt over medfører utfordringer med innhenting av tilstrekkelige og hensiktsmessige bevis, og vurderes som sentralt for revisjonen. Som en følge av dette har vi gjennomført en særskilt kartlegging av fakturaprosessen i JPO for å kunne vurdere hvordan de kontroller FMA har etablert er med på å sikre at betaling er i henhold til faktura fra leverandørene.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen. Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende og rettviseende bilde i samsvar med henholdsvis regelverk for økonomistyring i staten og de statlige regnskapsstandardene (SRS). Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som de mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999), alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og ISSAI 1000–2999.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om regnskapsestimater og tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende og rettviseende bilde i samsvar med henholdsvis regelverk for økonomistyring i staten og de statlige regnskapsstandardene (SRS)

Vi kommuniserer med ledelsen og informerer det overordnede departementet, blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk for økonomistyring, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss med moderat sikkerhet om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk for økonomistyring. Uttalelsen bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk for økonomistyring.

Oslo; 30.04.2018

Etter fullmakt

Tor Digranes
ekspedisjonssjef

Stig Kilvik
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur